

Halil Hilmi Bozca (1886-1957)

Halil Hilmi (Bozca), Bolvadin'e bağı Karapınar köyünde 1886 yılında dünyaya gelmiştir. Babası Hacı İbrahim, annesi Meryem'dir. İlköğretimi ve ortaöğrenimini Bolvadin İbtidai Mektebi, Akşehir Rüştüyesi ve Konya İdadisinde tamamladıktan sonra İstanbul'a gelerek İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 23 Eylül 1912 tarih ve 447 numaralı pekiyi diplomasıyla mezun olmuştur. 1 Haziran 1913 tarihinde Evkaf Mahkemesine atanmıştır. 19 Nisan 1914 tarihinde Saruhan Sancağı Bidayet Mahkemesi üyeliğine getirilmiştir. 16 Ağustos 1918 tarihinde Karahisar-ı Sahip Sancağı Bidayet Mahkemesi üyesi olmuştur. 1 Mart 1919 tarihinde hâkimlik mesleğinden ayrılmış ve avukatlık yapmaya başlamıştır. Milli Mücadele hareketine katılarak Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde görev almıştır. Afyonkarahisar doğumlu olan Halil Hilmi Bey, 23 Nisan 1920 tarihinde ilk defa milletvekili seçilmiştir. Aynı tarihte de seçim mazbatasına göre Ankara'da bulunmuştur. 34 yaşında milletvekili olan Halil Hilmi Bey'in, Büyük Millet Meclisi sicil numarası 238'dir. Toplamda 11 ay milletvekilliği yapmıştır.

6 Mayıs 1920 tarihinde ise mazbatası onaylanmıştır. Mecliste Adalet ve Tapu Kadastro Komisyonlarında çalışmıştır.

Halil Hilmi Bey'in, kanun oylamalarına birer örnek verilecek olursa; 17 Ağustos 1920 tarihinde ise Aşar Teslis Kanununun Hini Müzakeresinde Kanun" mecliste oylamaya sunulmuştur. Afyonkarahisar milletvekili Hilmi Bey evet oyu vermiştir. 22 Ağustos 1920 tarihinde Anadolu Şimendiför Maaşatı Hakkında Kanun mecliste oylamaya sunulmuştur. Afyonkarahisar milletvekili Hilmi Bey oylamaya hayır oyu kullanmıştır.

23 Ekim 1920 tarihinde, Osman Zeki Bey, Heyet-i Temyiziye İstida Dairesi Reisliği'ne tayin edildikten sonra, Halil Hilmi Bey, Heyet-i Temyiziye Azalığı'na tayin edilmiştir.

7 Aralık 1920 tarihinde iki ay izin istemiş ve izni 7 Şubat 1921 tarihinde sona ermiştir. Gümüşhane Milletvekili Veysel Rıza Bey ve Yozgat Milletvekili Mehmed Hulusi Bey başka meslekleri tercih ederek milletvekilliklerinden istifa etmişlerdir. İzinleri dolduğu halde meclise katılmayan 4 kişi görevden kendi isteğiyle ayrılmış (müstafi) sayılmışlardır. Bunların arasında Afyonkarahisar Milletvekili Halil Hilmi Bey'de vardır. Mecliste, Nisabı Müzakere Kanunu'nu 2, 4 ve 5 Eylül 1920 tarihinde yapılan oturumlarda milletvekilleri tarafından görüşülmüş ve kanun 5 Eylül 1920 tarihinde kabul

edilmiştir. Kanunun üçüncü maddesinde; Büyük Millet Meclisi üyelerinin sene içerisinde iki ay mazeretsiz ve aralıksız devam etmeyenlerin genel heyet kararıyla istifa etmiş sayılacağı karar kılınmıştır. Kanunda belirtilen sürenin geçmesi sebebiyle Hilmi Bey'in milletvekilliği düşmesine dair karar Divanı Riyaset Kararı ile reddedilmiş ve kendisi bir süre sonra Mecliste yer almıştır.

Nihayetinde Afyonkarahisar milletvekili Halil Hilmi Bey, 8 Ağustos 1921 tarihinde istifa etmiş sayılanlar arasında yer almıştır. Halil Hilmi Bey, istifa etmiş olmasına rağmen Başkanlık Divanı kararı münasebetiyle söz almıştır. Ahmet Demirel, İkinci Grup'a sempati duyan bağımsız mebuslar kapsamındaki 16 üye arasında Afyonkarahisar milletvekili Halil Hilmi Bey'in de olduğunu ifade etmiştir.

Birinci dönem milletvekili olan Halil Hilmi Bey, meclis faaliyetleri incelendiğinde, mecliste iki defa söz almıştır. Birisi "*düğünlerde israfın önlenmesi hakkındaki kanun*", ikincisi ise "*Hıyaneti Vataniye Kanunu*" münasebetiyle sözleri kayda geçmiştir.

Halil Hilmi Bey milletvekilliğinden istifa ettikten sonra Adalet ve Tapu-Kadastro'da görev yapmıştır. 16 Aralık 1926 tarihinde üst düzey atamaları sırasında Hilmi Bey, Yargıtay Üyeliğine tayin edilmiştir.

Türk Ocakları Afyonkarahisar Şubesi 18 Mart 1914 tarihinde kurulmuştur. 1923-1931 yılına kadar 7 kişi Türk Ocak'ında başkanlık yapmıştır. Ocak'ın 6. başkanı ise Avukat Halil Hilmi Bozca'dır. Bozca, 10 Şubat 1928 tarihinden 1930 tarihine kadar başkanlık görevini sürdürmüştür. Bu süre içerisinde Afyonkarahisar'da inşa edilecek Türk Ocağı binası için 1928 yılında Evkaf Bütçesinden 1.500 lira ödenek istenmiş ve 23 Eylül 1928 tarihinde ödenek verilmiştir. Merkezde bulunan bu şube ile birlikte Afyon'da beş Türk Ocağı şubesi vardır. Bunlar; Afyon merkez, Sandıklı, Emirdağ, Dinar, Bolvadin'deki şubeleridir.

29 Aralık 1936 tarihinde, Afyonkarahisar'da Parti İl Yönetim Kurul Kongresi yapılmıştır. Kongrede Antalya Milletvekili B. Numan da bulunmuştur. Kongre üyeliklerine Hüseyin Tiryaki, Galip Demirer, Bekir Evrenkaya, Ömer Bubik, Halil Hilmi Bozca, Bekir Diker, Saib Mumcu, Abdullah Helvacıoğlu seçilmiştir.

Bozca, Afyonkarahisar Baro Başkanlığı'nı 1941-1947 yılları arasında 6 yıl yapmıştır. Hilmi Bozca, Risale-i Nur'un 1948 Afyon davasında Said Nursi ve Nur talebelerinin avukatlığını da yapmıştır. 1948 yılında Afyonkarahisar'da Öz Demokrat Partisi'nin kurucuları arasında yer almıştır.

Halil Hilmi Bozca, 31 Aralık 1957 tarihinde Afyonkarahisar'da vefat etmiştir. Evli ve 4 çocuk babası olan Bozca'nın oğlu Ahmet Hazım Bozca ise 1913 yılında İstanbul dünyaya gelmiş, İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Hukukçu olan Ahmet Hazım Bozca, serbest avukatlık, Balıkesir Cumhuriyet Savcılığı, Çumra Ceza Yargıçlığı görevlerinde bulunmuş, 8. Dönem Afyonkarahisar Milletvekilliği yapmıştır. Evli ve iki çocuk babası olan Ahmet Hazım Bozca 7 Aralık 1971 tarihinde vefat etmiştir.

Çağlar ÖNGEL

KAYNAKÇA

Açıklamalı Yönetim Zaman Dizini 1919-1928, TİDATA, C I, Ankara 2012.

BCA, 30.18.1.1/30.57.11.3.

BCA, 30..18.1.1 /1.15..13/ 26-7.

BCA, 30.11.1.0/29.43.4.

ÇEVİK, Zeki, **Milli Mücadelede “Müdafaa-i Hukuk’tan Halk Fırkası’na” Geçiş 1918-1923**, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1998.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve T.B.M.M. I. Dönem 1919-1923**, C III, TBMM Kütüphanesi, TBMM Vakfı Yayınları No:6, Ankara 1994.

DEMİREL, Ahmet, **İlk Meclis’in Vekilleri Milli Mücadele Döneminde Seçimler**, İletişim Yayınları, B. III, İstanbul 2017.

<https://nurkoy.org/nurun-avukatlarindan-halil-hilmi-bozca>. (Erişim Tarihi: 10.05.2023/22:47).

<https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=692>. (Erişim Tarihi: 11.05.2023, 22:37).

KALAFAT, Oğuz, **Afyon Milletvekilleri (1-3. Dönemler)**, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisan Tezi, Niğde 2009.

KILINÇ, Aslıhan, “Karahisar-ı Sahip (Afyon) Türk Ocağı’nın Kapatılması, Alacak ve Borçları, Emlakının Tasfiyesi”, **Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi (ATAD)**, Sayı: 4, 2021, s. 182.

Nisabı Müzakere Kanunu, Ceridei Resmîye ile Neşir ve İlanı: 21 Şubat 1337, No. 3.

TBMM Albümü, 1920-2010, Cilt: I, 1920-1950, B. II, Gökçe Ofset Matbaacılık, Ankara 2010.

TBMM Arşivi, Halil Hilmi Bey’in I. Dönem TBMM Seçim Mazbatası.

TBMM. ZC., Cilt: 1, Devre I., On ikinci İçtima, 06.05.1336.

TBMM. ZC., Cilt: 12, Devre I., Altmış üçüncü İçtima, İçtima II, 08.08.1337.

TBMM. ZC., Cilt: 3, Devre I., Elli beşinci İçtima, 22.08.1336.

TBMM. ZC., Cilt: 3, Devre I., Elli birinci İçtima, 17.08.1336.

TBMM. ZC., Cilt: 3, Devre I., Elli dokuzuncu İçtima, 05.09.1336.

TBMM. ZC., Cilt: 3, Devre I., Elli sekizinci İçtima, 04.09.1336.

TBMM. ZC., Cilt: 3, Devre I., Elli yedinci İçtima, 02.09.1336.

TBMM. ZC., Cilt: 3, Devre I., Kırk dokuzuncu İçtima, 15.08.1336.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü, 1920-1991, TBMM Kütüphanesi, TBMM Genel Sekreter Yayınları No:1, Ankara 1994, s. 149.

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halil-hilmi-bozca-1886-1957/?pdf=6766> adresinden erişilmiştir